

5. НА ПЕРЕХРЕСТІ ДУМОК (у порядку обговорення)

А. В. Дудоладова, Л. В. Дудоладова

Роль бібліотечного середовища у розвитку інформаційної компетентності студентів

У статті розглянуто роль бібліотеки у забезпеченні якості вищої освіти. Уточнено термін «компетентність», поняття «інформаційна компетентність». Досліджено значення читання для академічної діяльності студентів класичного університету.

Ключові слова: бібліотека, компетентність, інформаційна компетентність.

В умовах інформатизації сучасного суспільства нагальним постає уміння самостійно отримувати знання з наявних джерел інформації, яких стає дедалі більше.

У сучасному інформаційному суспільстві, де інформації належить провідне місце, значення бібліотек, тобто вмістилищ інформації, як не парадоксально це звучить, невпинно зменшується. Це відбувається, на наш погляд, через небажання або лінощі сучасної людини, не кажучи вже про студента, шукати у запыленій книзі ту «голку у скирті сіна».

Комп'ютеризація та інтернетизація усєї країни зробили свою справу – ми можемо отримати будь-яку інформацію з усього світу, натиснувши декілька клавіш на комп'ютері. Отже, постає запитання: чи приречені бібліотеки, що містять мільйони безцінних книжок, залишатися осторонь світового прогресу?

Вважаємо за потрібне звернути увагу на той факт, що ця проблема є набагато глибшою і небезпечнішою, ніж здається на перший погляд. Ситуація, що склалася у бібліотеках, може обернутися серйозними та сумними наслідками у майбутньому. Сьогодні студенти майже не читають – вони швидко проглядають книгу у пошуках конкретної відповіді, не кажучи вже про створення конспекту прочитаного. Вони майже не пишуть, а друкують на клавіатурі, створюючи короткі повідомлення замість повноцінного тексту. На жаль, сучасні студенти мають значні труднощі при роботі з текстом: не можуть створити зв'язний текст або переказ певною мовою, поділити на абзаци, підібрати заголовки, відредагувати та зробити реферат. Замість конспектів використовуються ксерокопії, де студент маркером виокремлює основну думку, прочитує її – та забуває, оскільки ця думка не проходить одночасно крізь зір, руку і мислення [6].

Насправді, розуміння та засвоєння інформації – це складний процес, у якому беруть участь різні органи чуття людини. Без їхнього залучення людина виявляється нездатною до творчого пошуку, не має інтересу до читання, не може висловлювати власні думки і почуття через обмеженість словникового запасу. Студенти вже давно звикли покладатися не на власні знання, а на електронні засоби зберігання інформації. Як наслідок, на останніх курсах навчання в університеті майбутні фахівці не в змозі створити оригінальний зв'язний текст курсової або дипломної роботи, вибудувати логіку оповіді, висловити власні ідеї без плагіату. Усі процеси, які відбуваються у суспільстві, не можуть не торкатися мови, якою у ньому розмовляють та пишуть. Уміння писати є дуже важливим з біологічного погляду, бо виступає проявом моторики та ступеня розвитку головного мозку. «Вміння грамотно писати дисциплінує мислення. Чому каліграфічні вправи були раніше такі популярні? Тому що це психомоторний акт: і душа, і розум, і тіло беруть участь у формуванні фрази» [8, 3].

При цьому слід зауважити, що високий рівень усного і писемного мовлення різними мовами є не тільки метою сучасної освіти, особливо у класичному університеті, але й також необхідною умовою академічної діяльності студентів, а пізніше – їхнього професіоналізму.

Головна мета сучасної системи вищої освіти полягає у підготовці кваліфікованого, компетентного працівника, конкурентоспроможного на ринку праці, який вільно володіє професійними навичками і готовий до життя в інформаційному суспільстві.

На думку дослідників [3, 52-56], основними складовими професійного становлення фахівця є:

1) спрямованість особистості, яка характеризується системою домінуючих потреб та мотивів;

2) професійна компетентність як сукупність професійних знань, умінь, а також способів виконання професійної діяльності (здатність самостійно здобувати нові знання та уміння за фахом), персональна компетентність (здатність до постійного професійного зростання та підвищення кваліфікації), аутокомпетентність (адекватне уявлення про свої соціально-професійні характеристики та володіння технологіями подолання професійних деструкцій);

3) професійно важливі якості (психологічні якості особистості, що визначають продуктивність діяльності);

4) професійно значущі психофізіологічні властивості.

На наш погляд, сучасні студенти не вміють працювати з інформацією та самостійно здобувати нові знання, тобто демонструють низький рівень інформаційної компетентності.

Розгляньмо зміст поняття «інформаційна компетентність». Це процес активної взаємодії між студентом та джерелом інформації, спрямованої на досягнення навчально-професійної мети, шляхом здійснення інформаційних процесів [7].

Компетентнісний підхід в освіті передбачає спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості, результатом чого має бути формування загальної компетентності людини, що є інтегрованою характеристикою особистості, тобто сукупністю ключових компетентностей [5]. Такі компетентності, що визначають сучасну якість освіти, розуміють як систему універсальних знань, умінь та навичок, а також досвід самостійної діяльності та особистої відповідальності фахівця. Хоча І. Бех, зокрема, зазначає, що «недоцільно ототожнювати» навчальні здібності, знання й уміння з відповідними компетентностями» [2, 26].

Зокрема, інформаційна компетентність – це індивідуально-психічний стан, що об'єднує теоретичні знання про джерела інформації та вміння працювати з інформацією, представленою у різному вигляді, а також можливість самостійно застосовувати новітні інформаційні технології [4].

Зазначимо, що така компетентність виступає інтегральною складовою професійної компетентності будь-якого фахівця та виражається у його здатності до пошуку та аналізу актуальної інформації, у накопиченні й організації знань та прийнятті адекватних рішень відповідно до вимог професії.

Сьогодні інформація швидко застаріває та у готовому вигляді більш не є актуальною – отже, головним є вміння самостійно її знайти, переробити й доповнити – з огляду на сучасні умови. Важливим є не обсяг інформації, яким володіє людина, а вміння орієнтуватися в ній. Вважаємо за необхідне підкреслити, що у такій ситуації першорядним завданням вихователів молоді бачимо відродження інтересу до читання та осмисленої роботи з текстом, тому що «книга у будь-якій формі завжди несе в собі Слово. Бібліотека – це особливий простір, що має рідкісну властивість для закладів, які розташовані в епіцентрі стрімких ритмів мегаполісу, – давати, а не брати. Адже сучасна бібліотека не тільки зберігає та надає інформацію, але й виконує рекомендаційну та експертну функції» [1, 268].

У традиційному розумінні завжди вважалося, що бібліотеки надають безкоштовний доступ до книг та місце, де можна спокійно почитати. Але сьогодні бібліотечне середовище опановує нові ролі, пропонуючи ресурси для розвитку навичок ХХІ-го сторіччя, необхідних для успішної життєдіяльності людини в сучасній економіці.

Постійно трансформуючись та адаптуючись до вимог сьогодення, бібліотеки майбутнього «у реальному або віртуальному сенсі будуть

місцем, де можна зібратися з думками, створити щось нове, зустрітися з новими людьми та поділитися один з одним тим, що цікаво вам та іншим» [9], тобто перетворюються на так звані «креативні простори».

Сучасний бібліотекар виступає фасилітатором у роботі студента з інформацією у будь-якому вигляді, сприяючи:

- пошуку та виокремленню потрібної інформації;
- залученню студентів до активної творчої професійно-спрямованої пізнавальної діяльності;
- вихованню поваги до книги (друкованої чи електронної) як носія знань;
- використанню студентами бібліотечних інформаційно-пошукових систем;
- розвитку культури міжособистісного спілкування у системі «бібліотекар – студент»;
- естетичному вихованню студентів за допомогою культурних заходів (наприклад, художні виставки);
- передачі особистого досвіду, культурної та духовної спадщини наступному поколінню;
- розвитку особистості студента протягом усіх років навчання;
- підвищенню культури роботи з інформацією та обміну нею.

Усе це має зробити свій внесок у підвищення освітньо-культурного рівня студентів університету.

Відзначимо, що наступним кроком у підготовці гідних випускників класичного університету має стати постійна і напружена робота викладачів, які б не тільки готували компетентних фахівців, але й формували всебічно розвинену особистість.

Література

1. Белкина А. 75 лет Библиотека имени А. П. Чехова: миссия свободы / Алла Белкина // Культура и время : общественно-научный и художественный журнал. – 2014. – № 3/4. – С. 268–277.
2. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – № 2(63). – 2009. – С. 26–31.
3. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учеб. пособ. для студентов вузов / Э. Ф. Зеер. – Москва : Акад. проект, 2003. – 336 с.
4. Комиссарова А. В. К проблеме формирования информационной компетентности студентов / А. В. Комиссарова // Актуальные вопросы современной науки. – 2008. – № 3. – С. 175–181.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.

6. Маевская Л. Д. Должна ли клавиатура заменить ручку? / Л. Д. Маевская // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі : матеріали IV Міжнар. наук.-метод. конф. ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2011. – С. 111–113.

7. Роганина Е. А. Информационно-поисковая деятельность студентов в процессе профессиональной подготовки / Е. А. Роганина // Вестник Волжского университета им. В. Н. Татищева. – 2012. – № 1 (9). – С. 110–118.

8. Martin C. Who says libraries are dying? They are evolving into spaces for innovation [Electronic resource] / Crystle Martin. – Mode of access: <http://theconversation.com/who-says-libraries-are-dying-they-are-evolving-into-spaces-for-innovation-44820>.